

ŠTÁTNA ŠKOLSKÁ INŠPEKCIA

úsek školskej inšpekcie

Staré grunty 52, 841 04 Bratislava 4

Správa

o stave a úrovni pedagogického riadenia, procesu a podmienok výchovy a vzdelávania v základnej škole v školskom roku 2009/2010 v SR

V školskom roku 2009/2010 sa vykonali inšpekcie v **83** základných školách, čo predstavuje **3,73 %** z celkového počtu základných škôl v SR, z nich bolo **76** škôl štátnych a **7** cirkevných, s vyučovacím jazykom maďarským boli **4** školy, **1** s vyučovacím jazykom slovenským a maďarským a **1** škola s vyučovacím jazykom ukrajinským. Kontrolované školy navštevovalo celkom **32 210** žiakov, z nich bolo **2 725** žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami, z toho bolo **1 765** žiakov so zdravotným znevýhodnením, **843** žiakov zo sociálne znevýhodneného prostredia a **117** nadaných žiakov. Cieľom inšpekcií bolo zistiť stav a úroveň pedagogického riadenia, procesu a podmienok výchovy a vzdelávania podľa školského vzdelávacieho programu. Počas inšpekcií sa vykonalo **3 451** hospitácií, z toho na 1. stupni **1 330** a na 2. stupni **2 121** hospitácií.

Riadenie školy

Školské vzdelávacie programy, podľa ktorých sa uskutočňovala v školách výchova a vzdelávanie, boli spracované v súlade s princípmi a cieľmi výchovy a vzdelávania stanovenými školským zákonom a v súlade so štátnym vzdelávacím programom. Úroveň ich spracovania umožňovala školám plniť princípy a všeobecné ciele národného vzdelávania i vlastné programové ciele, ktorými dotvárali podľa špecifických regionálnych či miestnych podmienok a požiadaviek obsah primárneho a nižšieho sekundárneho vzdelávania. Stanovenie vlastných cieľov bolo silnou stránkou školských vzdelávacích programov. Zamerali sa na rozvíjanie kľúčových kompetencií najmä v oblasti informačných a komunikačných technológií, cudzích jazykov, telesnej výchovy, environmentálnej výchovy, na podporu záujmovej činnosti orientovanej na rozvoj osobnosti žiakov. Pri tvorbe školských vzdelávacích programov postupovali pedagogickí zamestnanci škôl podľa zásad a podmienok pre ich vypracovanie uvedených v štátnych vzdelávacích programoch. Školské vzdelávacie programy v 20 % škôl neboli úplné. V niektorých absentovalo stanovenie vlastných cieľov výchovy a vzdelávania, učebný plán, vypracovanie časti, v ktorej škola deklaruje úpravu podmienok výchovy a vzdelávania pre žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami, neboli zapracované požiadavky a plán kontinuálneho vzdelávania pedagogických a odborných zamestnancov. Rámcový učebný plán štátneho vzdelávacieho programu akceptovali vo väčšine škôl. Disponibilné hodiny začlenili do vzdelávacích oblastí. Posilnili nimi predovšetkým časovú dotáciu povinných predmetov a rozšírili, doplnili aj obsah učiva. Pomerne málo škôl využilo možnosť výberu voliteľných predmetov z ponuky štátnych vzdelávacích programov. Niekde zaradili do vzdelávacích oblastí nový predmet, napríklad na 1. stupni predmet dopravná výchova, veselá angličtina, deti a príroda, životný štýl, regionálna výchova a na 2. stupni predmet fyzika v praxi, chémia v pokusoch, regionálne dejiny, matematická a finančná gramotnosť, osobnosť 21. storočia, praktická angličtina, tvorivé čítanie, učíme sa pre rodinu, dramatická výchova. Ojedinele nedodrжали v učebnom pláne stanovený týždenný počet hodín a najvyšší povolený počet žiakov pri delení tried na skupiny, alebo nemali vypracované poznámky k učebnému plánu. Súčasťou školských vzdelávacích programov boli rozpracované učebné osnovy jednotlivých predmetov v rozsahu ustanovenom vzdelávacím štandardom. Učebné osnovy novo zaradených predmetov boli schválené v zmysle školského zákona. Zapracovanie výkonových a obsahových štandardov vo viacerých učebných osnovách chýbalo približne v tretine školských programoch. V malej časti škôl sa vzdelávací obsah niektorých predmetov realizoval vo vyučovacom procese podľa už neplatných učebných osnov. Prierezové témy, povinná súčasť obsahu vzdelávania, boli v prevažnej časti školských programoch začlenené a rozpracované v tematických výchovno-vzdelávacích plánoch jednotlivých predmetov. Niekde sa realizovali

formou kurzu alebo ako samostatný učebný predmet. Učivo prierezovej témy ochrana života a zdravia plnili takmer vo všetkých školách prostredníctvom didaktických hier a účelových cvičení. Niektoré prierezové témy v 27 % škôl nezpracovali do školského vzdelávacieho programu a následne ani do tematických výchovno-vzdelávacích plánov jednotlivých predmetov. Takmer všetky školy mali rozpracované konkrétne úpravy obsahu, foriem, metód, prostredia a prístupov vo výchove a vzdelávaní žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami (ŠVVP). Dokumentáciu týchto žiakov však v niektorých školách nevedli na tlačivách schválených ministerstvom školstva, absentovalo vypracovanie individuálnych výchovno-vzdelávacích programov, alebo neboli spracované v súlade s potrebami žiakov. Starostlivosť o žiakov so ŠVVP zabezpečovali prostredníctvom školských zariadení výchovného poradenstva a prevencie, výchovného poradcu, ojedinele špeciálneho pedagóga a asistenta učiteľa. Takmer všetky školy, okrem 3 subjektov, prerokovali školský vzdelávací program v pedagogickej rade a v rade školy, oboznámili s ním zriaďovateľa, zákonných zástupcov žiakov i verejnosť. Boli sprístupnené na verejne dostupnom mieste, zverejnené na webovej stránke školy. V 14 % škôl mali prístup k školskému vzdelávaciemu programu len pedagogickí zamestnanci školy.

Pedagogické riadenie

Zásadné dokumenty, vnútorné predpisy, pokyny a usmernenia boli vo väčšine kontrolovaných subjektov vypracované, vedené na predpísaných tlačivách a prerokované v pedagogickej rade. Ich zmeny a úpravy boli spracované formou doplnkov. V školách, kde bola ustanovená žiacka školská rada, využili žiaci právo podieľať sa na tvorbe školského poriadku. Ich návrhy vedenia škôl väčšinou akceptovali. V niektorých školách sa zistili nedostatky, ktoré sa týkali aktualizácie vnútorných predpisov, nejasností v obsahu rokovacieho poriadku pedagogickej rady, stanovenia záverov v zápisniciach z pedagogických rád, termínu splnenia úloh a určenie zodpovednosti. V niekoľkých subjektoch absentovalo prerokovanie pedagogických dokumentov v pedagogickej rade. Vo vedení pedagogickej dokumentácie sa rovnako vyskytli formálne a administratívne nedostatky. Negatívom tretiny škôl bolo nedôsledné vedenie triednych kníh (nesprávne vypísané údaje o škole, nesprávny dátum ukončenia školského polroka, opravy údajov nepovoleným spôsobom) a katalógových listov žiakov (absentovali záznamy o udelení pochvál a iných ocenení, odôvodnenie udelenia zníženého stupňa zo správania a opatrení na posilnenie disciplíny žiakov, zaevidovanie klasifikácie žiaka po opravnej skúške, chýbali podpisy učiteľov). Protokoly o komisionálnych skúškach sa nevedli na tlačivách schválených ministerstvom školstva. V 2 základných školách s vyučovacím jazykom národnosti (ukrajinským a maďarským) sa časť pedagogickej dokumentácie nevedla dvojazyčne, absentovalo vedenie v jazyku príslušnej národnostnej menšiny. Pedagogickí zamestnanci prevažnej väčšiny škôl spĺňali kvalifikačné predpoklady v zmysle platnej vyhlášky. Odbornosť vyučovania bola celkove 86,75 %, čo predstavuje dobrú úroveň. Neodborne sa vyučovali najmä výchovné predmety, technická výchova, cudzie jazyky, informatika. Výkon štátnej správy v 1. stupni bol realizovaný v prevažnej časti škôl v súlade s platnými právnymi predpismi. Niekde riaditeľ školy nevydal rozhodnutie o povolení vykonať opravnú skúšku, niektoré rozhodnutia boli vydané nad rámec kompetencií ustanovených zákonom, alebo boli v rozhodnutiach vo výrokových častiach nesprávne citované právne predpisy alebo nepresné formulácie v poučení. Poradné orgány boli zriadené vo všetkých kontrolovaných školách. Zasadnutia pedagogických rád sa riadili konkrétnym plánom v súlade s rokovacím poriadkom, niektoré zápisnice zo zasadnutí boli málo výpovedné. V činnosti metodických orgánov (18 % škôl) sa zistili nedostatky v plnení ich metodической a kontrolnej funkcie, chýbala analýza minuloročnej činnosti, určenie termínov plnenia hlavných úloh s vymedzením zodpovednosti. Nezaoberali sa dostatočne výchovno-vzdelávacími výsledkami žiakov, pri hodnotení písomných prác nerealizovali kvalitatívnu javovú analýzu výsledkov, neprijímali opatrenia na odstránenie nedostatkov.

Vnútorý systém kontroly a hodnotenia

Riaditelia takmer všetkých škôl mali vypracovaný vnútorný systém kontroly a hodnotenia žiakov i zamestnancov ako súčasť školského vzdelávacieho programu. V prevažnej väčšine škôl ho prerokovali a odsúhlasili v pedagogickej rade a následne bol schválený riaditeľom školy. Jeho prerokovanie v metodických orgánoch školy absentovalo v 28 % škôl. S vnútorným systémom hodnotenia a klasifikácie žiakov boli žiaci oboznámení na začiatku školského roka na triednických hodinách a ich zákonní zástupcovia na triednych aktívoch. Vedenie škôl jeho dodržiavanie kontrolovalo prostredníctvom hospitácií, zasadnutí pedagogickej rady, metodických orgánov, rovnako prostredníctvom zápisov v žiackej knižke, niekde i v elektronickej žiackej knižke. Spôsob kontroly nebol na niektorých školách zabezpečený a systematicky vykonávaný. Zistili sa nedostatky vo vedení evidencie o hodnotení žiakov vo vyučovacích predmetoch na 1. stupni, v nejednotnom hodnotení a klasifikácii písomných a praktických prác žiakov. Učitelia používali aj iné spôsoby klasifikácie (rôzne značky, písmená) ako vymedzuje školský zákon. Všetky školy v prípade mimoriadneho zhoršenia prospechu alebo správania žiaka bezprostredne a preukázateľným spôsobom (prostredníctvom individuálnych konzultácií, písomných oznámení) informovali o tejto skutočnosti zákonného zástupcu. Riaditelia škôl priebežne kontrolovali a hodnotili činnosť pedagogických zamestnancov podľa vypracovaných kritérií na hodnotenie. V 3 školách mali pedagogickí zamestnanci možnosť ohodnotiť svoju činnosť aj prostredníctvom sebahodnotenia a porovnať sa s hodnotením vedenia školy. Systém vnútornej školskej kontroly bol takmer v polovici kontrolovaných škôl nefunkčný, neprijímali sa opatrenia na odstránenie zistených nedostatkov, nekontrolovalo sa ich odstránenie. I keď bola vnútorná kontrola zameraná na pravidelnú hospitačnú činnosť, zadávanie riaditeľských previerok, kontrolu činnosti metodických orgánov, sledovanie práce a aktivít triedneho učiteľa, zistenia z kontroly sa zväčša neanalyzovali a len v niektorých školách sa využívali na skvalitnenie výchovy a vzdelávania. Následná kontrola vedenia pedagogickej a triednej dokumentácie sa vykonávala rovnako nedôsledne.

Klíma a kultúra školy

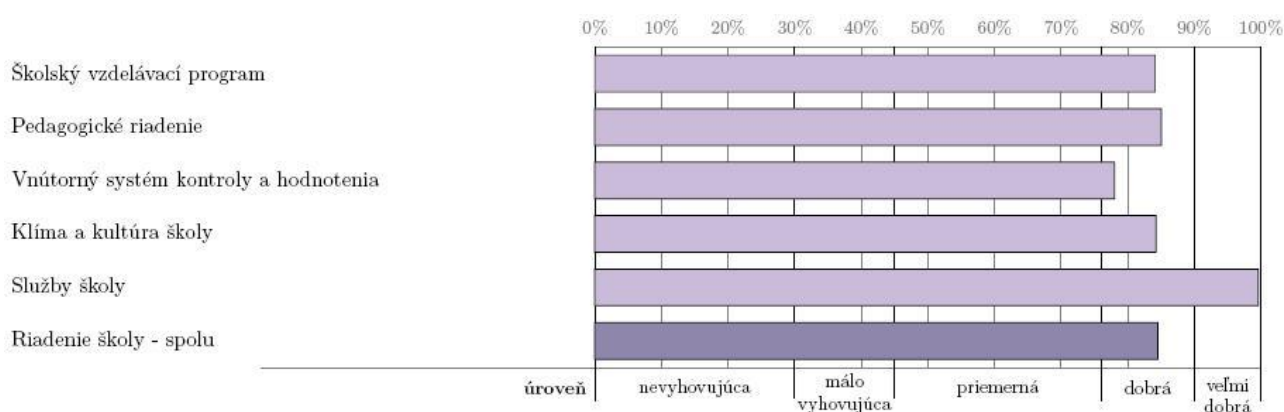
Takmer všetky školy významne zapájali žiakov do národných a medzinárodných projektov, alebo sa podieľali na tvorbe vlastných projektov zameraných najmä na environmentálnu výchovu, posilňovanie kladného vzťahu žiakov ku škole a blízkemu okoliu. V školách sa rozvíjali kontakty s inými školami v regióne, s okolitými materskými školami, miestnymi organizáciami a inštitúciami, cezhraničná spolupráca s okolitými krajinami. Žiaci sa zúčastňovali okresných, krajských i národných predmetových olympiád i rôznych súťaží. Pri príležitosti pamätných dní sa realizovali rôzne kultúrne a spoločenské akcie, rodičovské akadémie zamerané na upevňovanie spolupatričnosti ku škole, aktivity súvisiace s edukačným procesom, divadelné predstavenia, tematické zájazdy, výlety, prednášky, celoškolské výstavy, rozhlasové relácie. Výsledky projektov a aktivít prezentovali školy na internetových stránkach a v školských časopisoch. Všetky školy úzko spolupracovali so zriaďovateľmi. V niektorých svojpomocne alebo cez schválené projekty z eurofondov zlepšovali kvalitu priestorových a materiálno-technických podmienok. Opravili zatekajúcu strechu, fasády budov, vymenili opotrebovaný nábytok, okná, parapetné dosky, zničené podlahy. Vynovené priestory a esteticky upravené chodby vyzdobené žiackymi prácami a oceneniami vytvárali príjemné a motivujúce prostredie. Na základe vyhodnotenia dotazníka zadaného pedagogickým zamestnancom možno konštatovať, že v 81,3 % škôl bola klíma otvorená, charakterizovaná demokratickým štýlom riadenia, súdržnosťou, angažovanosťou učiteľov, vzájomnou dôverou medzi učiteľmi navzájom a medzi učiteľmi a žiakmi. Rovnako pozitívne vnímali učitelia vzájomnú podporu a spoluprácu medzi školou a rodičmi. V 18,6 % škôl označili pedagogickí zamestnanci klímu v škole za negatívnu, a to najmä v oblasti vzájomnej podpory a spolupráce medzi vedením školy a učiteľmi.

Služby školy

Vo výchovno-vzdelávacej činnosti takmer všetkých kontrolovaných škôl možno hodnotiť úroveň výchovného poradenstva ako veľmi dobrú. Výchovní poradcovia zabezpečovali kontinuálny poradenský servis všetkým žiakom školy najmä v oblasti ich profesionálnej orientácie, pri riešení osobnostných a vzdelávacích ťažkostiach. Riešili problémy so správaním žiakov, zmeny v správaní a učení, záškoláctvo. Spolupracovali s vedením škôl, učiteľom poskytovali odbornú literatúru, usmerňovali prácu triednych učiteľov, školských koordinátorov prevencie, kooperovali so školskými psychológmi, špeciálnymi pedagógmi, s oddeleniami práce sociálnych vecí a rodiny, krízovým centrom, políciou, občianskymi organizáciami. Práca výchovných poradcov bola orientovaná aj na starostlivosť o žiakov so ŠVVP a na spoluprácu s diagnostickými a poradenskými zariadeniami. Zákonným zástupcom žiakov poskytovali poradenstvo počas vopred stanovených konzultačných hodín.

Riadenie školy bolo na dobrej úrovni (graf č. 1).

Graf č. 1 Riadenie školy

Podmienky výchovy a vzdelávania

Personálne podmienky

Riaditelia škôl a ostatní vedúci pedagogickí zamestnanci, okrem 2 riaditeľov v Nitrianskom kraji, spĺňali kvalifikačné predpoklady a požiadavky na výkon riadiacej funkcie, absolvovali alebo sa zúčastňovali prípravy vedúcich pedagogických zamestnancov. Ročný plán kontinuálneho vzdelávania i osobné plány profesijného rastu pedagogických zamestnancov boli vypracované v súlade so stanovenými cieľmi výchovno-vzdelávacej činnosti školy. Vedenie škôl podporovalo vzdelávanie pedagogických zamestnancov, ktorým si dopĺňali odbornú spôsobilosť pre vyučovanie ďalšieho predmetu a rovnako formy externého vzdelávania v metodicko-pedagogickom centre ku tvorbe školského vzdelávacieho programu, k modernizácii vzdelávacieho procesu. Metodické orgány v 73 % škôl do svojich plánov práce zahrnuli konkrétne aktivity podporujúce individuálne samoštúdium a profesijný rast učiteľov. Pedagógovia na pracovných poradách prezentovali svoje poznatky a vzájomne si odovzdávali informácie zo vzdelávacích aktivít. V neplnoorganizovaných základných školách, v ktorých nebol metodický orgán zriadený, sa učitelia zúčastňovali na zasadnutiach a činnosti metodického orgánu v najbližších školách.

Priestorové podmienky

Účelne upravené vnútorné i vonkajšie priestory s motivujúcou tematickou výzdobou poskytovali vo väčšine škôl podnetné pracovné prostredie pre žiakov a umožňovali pedagogickým zamestnancom realizovať ciele školského vzdelávacieho programu. Interiéry a exteriéry škôl sa využívali podľa vypracovaných rozvrhov hodín a prevádzkových poriadkov odborných učební. Vyučujúci mali k dispozícii dostatok dobre vybavených kabinetov. Triedy boli zariadené zachovaným starším i novým nábytkom. Výchovno-vzdelávací proces sa realizoval v kmeňových triedach a aj v multimediálnych a jazykových učebniach, v odborných učebniach informatiky,

fyziky, prírodovedných predmetov, hudobnej výchovy, technickej výchovy, v dielňach, v chemických laboratóriách, v školských kuchynkách. Upravené priestory školských knižníc, v jednej škole aj kinosála, sa využívali najmä počas vyučovania. V popoludňajších hodinách sa v nich organizovali rôzne kultúrno-spoločenské akcie. Niektoré školy vytvorili dobré podmienky na vyučovanie telesnej a športovej výchovy. Upravili a dobudovali veľké i malé telocvične, gymnastické telocvične vybavili zrkadlovou stenou na gymnastickú, prípadne tanečnú prípravu, vybudovali posilňovne, plavecké bazény. Športové aktivity sa realizovali na školských ihriskách, niekde na trávnatých plochách či na nových multifunkčných ihriskách s umelým povrchom, na jednej škole v Bratislavskom kraji aj s tartanovou bežeckou dráhou. V niektorých školách však školské kluby detí nemali k dispozícii samostatné priestory, výchovno-vzdelávacia činnosť sa uskutočňovala po vyučovaní v kmeňových triedach. Jedna neplnoorganizovaná škola v Prešovskom kraji pre nedostatok tried poskytovala výchovu a vzdelávanie v dvoch zmenách. Niekde boli školské knižnice umiestnené v nevhodných priestoroch, ktoré obmedzovali ich využívanie vo vyučovacom procese. Niektorým školám naďalej chýbali telocvične alebo školské ihriská, čo malo negatívny dopad na rozvoj telesných schopností a zručností žiakov, na plnenie učebných osnov telesnej výchovy. V troch školách nemali primerané priestorové vybavenie, ktoré by umožňovalo v plnej miere realizovať plánované ciele školského vzdelávacieho programu. Debariérizačné úpravy vstupných, učebných a hygienických priestorov s ohľadom na žiakov so zdravotným znevýhodnením boli vybudované len v 25 % škôl. V Bratislavskom kraji v jednej škole prevádzkovali osobný výťah a v jednom subjekte bol nainštalovaný kamerový systém, ktorý slúžil na predchádzanie odcudzeniu a poškodzovaniu školského i osobného majetku.

Materiálno-technické podmienky

Takmer polovica škôl bola nedostatočne vybavená vyhovujúcimi učebnicami a učebnými textami schválenými ministerstvom školstva. Chýbali nedodané učebnice pre 2. ročník základnej školy (hudobná výchova, čítanka), pre 5. ročník (matematika 2. časť), pre 6. ročník (matematika 2. časť, literatúra, hudobná výchova, dejepis) a učebnice náboženstva. Problémy so zabezpečením učebníc mali aj školy s vyučovacím jazykom maďarským. Vzhľadom na to, že žiaci i učitelia nemohli využívať túto základnú učebnú pomôcku, venovali viac priestoru neefektívnemu písaniu poznámok. Učebnými pomôckami bolo dostatočne vybavených 78 % kontrolovaných subjektov. Mnoho z nich však bolo zastaraných. Vo viacerých školách nemohli učitelia chémie pre nedostatok chemikálií zabezpečiť názornosť a praktické aplikovanie učiva pomocou pokusov. Dostatok funkčnej a modernej didaktickej techniky malo približne 85 % škôl. Vo výchovno-vzdelávacom procese ju efektívne uplatňovali len v 14 % škôl. Zriadené učebne výpočtovej techniky boli vybavené počítačmi, žiaci a učitelia mali zabezpečený prístup k internetu i v čase mimo vyučovania. Učitelia mali k dispozícii notebooky, dataprojektory a výukové programy, ktoré zväčša využívali len na prezentáciu nového učiva. Vo väčšine škôl, ktoré navštevovali začlenení žiaci so ŠVVP, mali dostatok kompenzačných pomôcok zodpovedajúcich postihnutiu žiakov. Školskí špeciálni pedagógovia ich kreatívne využívali pri individuálnej práci so žiakmi. Nedostatok kompenzačných pomôcok mali v 20 % škôl (v Trenčianskom, v Prešovskom a v Košickom kraji).

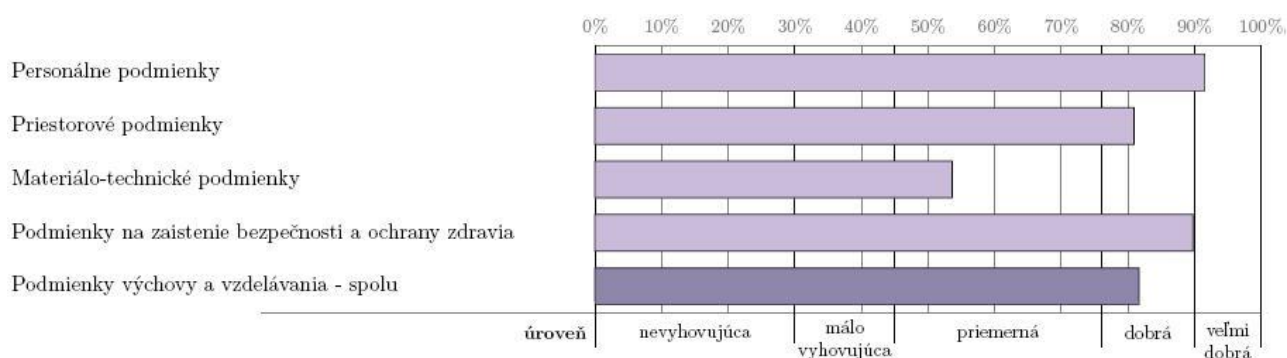
Podmienky na zaistenie bezpečnosti a ochrany zdravia žiakov

Školské poriadky boli väčšinou prerokované v pedagogických radách a radách škôl, žiaci a rodičia s nimi boli preukázateľným spôsobom oboznámení na začiatku školského roka. Zverejnili ich na prístupnom mieste v triedach aj na internetových stránkach škôl. Obsahovali práva a povinnosti žiakov, pravidlá vzťahov medzi žiakmi a pedagogickými zamestnancami, práva a povinnosti zákonných zástupcov žiakov, opatrenia proti šíreniu legálnych a nelegálnych drog a iných omamných látok, podmienky na zaistenie ochrany pred šikanovaním, diskrimináciou a násilím. Školské poriadky v 10 % škôl neboli úplné a dôsledne spracované. Problematika prevencie sociálno-patologických javov tvorila integrálnu súčasť výchovno-vzdelávacieho procesu. Pozornosť jej venovali najmä triedni učitelia na triednických hodinách. Ustanovení koordinátori

prevencie mali vypracovaný program aktívnej ochrany predchádzania sociálno-patologickým javom a systémové aktivity k prevencii šikanovania a agresivity žiakov. Realizáciu programov zabezpečovali v spolupráci s odbornými zamestnancami poradenských centier, pediatriami, políciou. Žiaci získavali informácie o zdravom životnom štýle, o ochrane ľudských práv, o prevencii pred kriminalitou na besedách, súťažiach, prednáškach, výstavách, dobrovoľníckych aktivitách. Školy monitorovali zmeny v správaní žiakov, zvýšenú pozornosť venovali žiakom zo sociálne znevýhodneného prostredia. V 14 % škôl nerealizovali naplánované činnosti k prevencii šikanovania a agresivity žiakov. Preventívno-výchovné programy rozpracované v intenciách národných programov posilňovali výchovu žiakov k zdravému životnému štýlu, prevencii obezity, výchove k ľudským právam, prosociálnemu správaniu a účinnej ochrane pred kriminalitou. V niektorých školách boli nekonkrétne, v 36 % škôl chýbalo zapracovanie Národného programu boja proti obchodovaniu s ľuďmi. Organizácia výchovno-vzdelávacej činnosti 89 % škôl zohľadňovala základné fyziologické, psychické a hygienické potreby žiakov. Väčšinou sa dodržiavali stanovený začiatok vyučovania, dĺžka a sled vyučovacích hodín, dĺžka a organizácia prestávok. V 11 % škôl nebola organizácia vyučovania optimálna, zistené nedostatky sa týkali vyššieho počtu žiakov v triedach a v skupinách pri realizácii laboratórnych prác, organizácie prestávok. Pitný režim bol zabezpečený vo všetkých školách zavedením pitnej vody v triedach, predajom mliečnych nápojov i nápojov bez obsahu kofeínu a chinínu, podávaním ovocných štiav. Na jeho dodržiavanie a zabezpečovanie sa podieľali aj zamestnanci školských jedální. V pedagogickej a pracovnej dokumentácii boli stanovené základné podmienky a postupy na zaistenie bezpečnosti a ochrany zdravia žiakov pri výchove a vzdelávaní. Všetci pedagogickí a odborní zamestnanci školy i žiaci boli s pravidlami bezpečnosti a ochrany zdravia preukázateľne oboznámení. V telocvičniach, plavárňach a odborných učebniach boli vyvesené prevádzkové poriadky, ktoré bližšie určovali organizáciu práce a bezpečnosť prevádzky. Plavecké výcviky, školy v prírode, výlety a exkurzie sa organizovali vždy s informovaným súhlasom zákonných zástupcov žiakov. Evidencia školských úrazov bola vedená v súlade s právnymi predpismi. V menšom počte škôl sa zistili nedostatky pri organizovaní aktivít mimo školy, realizovali sa bez informovaného súhlasu zákonných zástupcov žiakov, niekde nebol dôsledne zabezpečený pedagogický dozor, ojedinele sa nevedla úplná evidencia úrazov.

Podmienky výchovy a vzdelávania boli na dobrej úrovni (graf č. 2).

Graf č. 2 Podmienky výchovy a vzdelávania

Priebeh a výsledky výchovy a vzdelávania

V 1. – 4. ročníku sa vykonalo celkom **1 330** hospitácií vo vyučovacích predmetoch vzdelávacích oblastí rámcového učebného plánu štátneho vzdelávacieho programu pre primárne vzdelávanie.

Priebeh a úroveň vyučovania učebných predmetov vzdelávacej oblasti *jazyk a komunikácia* sa sledovali celkovo na vyučovacích hodinách *slovenského jazyka a literatúry, slovenského jazyka a slovenskej literatúry, ukrajinského jazyka a literatúry, maďarského jazyka a literatúry* a na hodinách *anglického a nemeckého jazyka*.

Vyučovacie hodiny *slovenského jazyka a literatúry* boli nápadité, spôsoby oboznamovania žiakov s cieľom vyučovacích hodín viedli k vzbudeniu a udržaniu ich aktívneho záujmu o obsah vyučovania. Učitelia špecifikovali očakávané výsledky učenia, zisťovali úroveň pochopenia a osvojenia poznatkov kladením otázok i zadávaním úloh vyžadujúcich od žiakov schopnosť analýzy, syntézy, orientáciu v texte, vyhľadávanie, tvorenie slov, rýmov a uvádzanie príkladov umeleckých jazykových prostriedkov. Viedli žiakov k aktívnemu ústnemu i písomnému vyjadrovaniu a pri každej odpovedi vyžadovali jej zdôvodnenie. Výrazným pozitívom hodín bolo udržiavanie pozornosti žiakov striedaním činností, zaradením relaxačných chvíľok a prípravných cvičení pred písaním. Diferenciácia úloh vzhľadom na rozdielne vzdelávacie potreby žiakov sa realizovala len v malej miere, oveľa výraznejšie bolo rešpektovanie učebného a pracovného tempa žiakov. Zdrojmi poznatkov boli učebnice, čítanky, pracovné zošity a pracovné listy, pripravené schémy na tabuli, lístočky s úlohami, kartičky s hláskami, slabikami, slovami, textami, gramatická tabuľa, obrázkový materiál, prezentácie. Podstatne menej sa ako zdroj informácií využívala didaktická technika. Rozvíjanie digitálnej gramotnosti žiakov ojedinelým používaním informačných komunikačných technológií (IKT) zaostávalo. Učitelia preverovali žiacke vedomosti ústne, písomne, praktickými činnosťami. Výkony hodnotili väčšinou verbálne, hodnotenie klasifikáciou uplatňovali zriedka. Žiaci prejavovali na väčšine hodín záujem o učenie. Správali sa kultúrovane, preukazovali samostatnosť pri riešení cvičení, poznali logické súvislosti medzi jazykovými javmi, čítali plynule, so správnou intonáciou. Vyskytli sa aj také vyučovacie hodiny, na ktorých prevládala frontálna práca s učebnicou. Práca vo dvojiciach či v skupinách bola zaraďovaná zriedkavo. Aj keď boli žiaci pomerne účinne vedení k aktívnemu vyjadrovaniu, na kladené otázky odpovedali jednoslovné, neucelenými vetami a niekde používali aj nárečové slová. Ojedinele dokázali s pomocou učiteľa primerane prezentovať osvojené sebahodnotiace a hodnotiace zručnosti. Stav a úroveň vyučovania a učenia sa slovenského jazyka a literatúry boli na dobrej úrovni.

Učitelia *ukrajinského jazyka a literatúry, maďarského jazyka a literatúry* rozvíjali učebné a poznávacie kompetencie žiakov zadávaním otázok a úloh na porozumenie, podporovali rozvíjanie praktických činností a zručností prostredníctvom námetových hier i zážitkového učenia. Úroveň pochopenia a osvojenia nových poznatkov overovali priebežne spätnou väzbou, riadeným rozhovorom. Žiaci pracovali najmä s učebnicou a pracovným zošitom. Na hodinách maďarského jazyka a literatúry dokázali primerane vyhľadávať a spracovávať informácie aj z iných dostupných zdrojov. Učitelia kládli na všetkých žiakov rovnaké požiadavky, zadané úlohy zväčša neprispôbovali ich rozdielnym vzdelávacím schopnostiam a zručnostiam. Žiaci sa zapájali do rozhovorov a činností, osvojené jazykové a literárne poznatky prezentovali pri tvorbe krátkych dialógov, čítali a počúvali s porozumením. Pomerne málo boli podnecovaní k sebahodnoteniu alebo hodnoteniu spolužiakových výkonov, väčšinou nepoznali kritériá hodnotenia, svoje výkony hodnotili prevažne v pocitovej rovine. Na hodinách absentovalo hodnotenie klasifikáciou. Uplatnené priebežné slovné hodnotenie malo motivačný, povzbudzujúci charakter. Didaktická technika a IKT sa využívali sporadicky. Aktivity zamerané na rozvoj sociálnych zručností realizovali učitelia zaraďovaním práce vo dvojiciach alebo v skupinách na polovici sledovaných hodín. Stav a úroveň vyučovania a učenia sa jazyka národnosti a literatúry boli na dobrej úrovni.

Učitelia na hodinách *slovenského jazyka a slovenskej literatúry* v školách s vyučovacím jazykom maďarským rozvíjali poznávacie a učebné kompetencie žiakov podávaním jazykového učiva od jednoduchého k zložitému. Pravidelným opakovaním odstraňovali chyby vo výslovnosti hlások a nedostatky v používaní gramatických javov. Čiastočne viedli žiakov k čítaniu a k počúvaniu s porozumením. Čas na riešenie úloh prispôbovali ich možnostiam a schopnostiam. Žiaci väčšinou reagovali spontánne, prejavovali záujem o učenie, niektorí z nich uplatňovali

osvojené poznatky len s pomocou učiteľa. Na hodinách pracovali s učebnicami, gramatickými kartičkami, pracovnými listami a s doplnujúcim obrazovým materiálom. Obsah prečítaných textov zväčša chápali, dokázali vytvoriť súvislý ústny prejav s občasnými nedostatkami v používaní pádových prípon a spájaní slovesa so zvratným zámenom. Ovládali viacero slovenských ľudových piesní, čo učitelia využili pri precvičovaní ich správnej výslovnosti. Rozvíjanie kompetencií žiakov v oblasti IKT absentovalo rovnako ako využívanie didaktickej techniky. Slabou stránkou vyučovania bolo zadávanie diferencovaných úloh s ohľadom na rozdielne vzdelávacie schopnosti a zručnosti žiakov. Rozvíjanie sociálnych kompetencií podporovaním komunikácie a spolupráce žiakov pri práci v skupinách, rozvíjanie hodnotiacich zručností žiakov bolo na hodinách nevýrazné. Stav a úroveň vyučovania a učenia sa slovenského jazyka a slovenskej literatúry boli na priemernej úrovni.

Sprístupňovaním učiva hravou formou a zrozumiteľným oznámením cieľov vyučovacích hodín motivovali učitelia *cudzích jazykov* (*anglický jazyk, nemecký jazyk*) žiakov k záujmu o učenie. Príjemnú pracovnú atmosféru vytvárali zaraďovaním hrových aktivít, spevom piesní, riekankami a motiváciou vo všetkých fázach vyučovacej hodiny. Využívaním učebných pomôcok a didaktickej techniky takmer na všetkých hodinách podporovali názornosť, porozumenie a aplikáciu osvojených vedomostí. Žiaci pracovali so záujmom, pohotovo reagovali na cudzojazyčné pokyny, rozumeli jednoduchým textom v písomnej a zvukovej podobe. Vysoká náročnosť niektorých zadávaných úloh a činností viedla takmer na polovici hodín k preťažovaniu slabších žiakov, zväčša mali problémy so zdôvodňovaním správnosti použitých postupov pri riešení výberových a doplnovacích cvičení. Striedaním rôznych činností a využívaním účinných audiovizuálnych, názorných a manipulačných pomôcok rozvíjali učitelia ich praktické jazykové zručnosti a aktívnu slovnú zásobu. Pri čítaní a pri ústnom prejave kládli dôraz na správnu výslovnosť. V organizácii vyučovacích hodín prevládali frontálne aktivity, minimálne sa podporovala práca vo dvojiciach alebo v skupinách, čoho dôsledkom bolo slabšie rozvíjanie sociálnych kompetencií žiakov. Učitelia zriedka hodnotili klasifikáciu, k hodnoteniu výkonov a k napredovaniu v učení viedli žiakov sporadicky. Absentovalo využívanie výukových programov pre vyučovanie cudzích jazykov a zadávanie úloh s využitím IKT. Stav a úroveň vyučovania a učenia sa cudzích jazykov boli na dobrej úrovni.

Stav a úroveň vyučovania a učenia sa v predmetoch vzdelávacej oblasti *matematika a práca s informáciami* sa sledovali na vyučovacích hodinách *matematiky*.

Učitelia sprístupňovali učivo zrozumiteľným spôsobom s dôrazom na vytváranie správnych predstáv a postupov. Úroveň pochopenia a fixácie poznatkov zisťovali priebežne spätnou väzbou matematickými rozcvičkami a riekankami. Zadané úlohy zameriavali na precvičenie početných úkonov a rovnako na pochopenie správnosti zvoleného postupu. Učitelia rešpektovali individuálne pracovné a učebné tempo žiakov. Stálu pozornosť a aktivitu udržiavali vhodným zaradením telovýchovných rozcvičiek. Pomerne častejšie zadávali úlohy vyžadujúce tvorivosť alebo divergentné riešenia. Ich výber však len čiastočne zohľadňoval rozdiely vo vzdelávacích schopnostiach a zručnostiach žiakov. Komunikačné kompetencie rozvíjali podnecovaním k vysvetľovaniu jednotlivých krokov pri počítaní príkladov a ku komentovaniu postupov pri riešení slovných úloh. Súčasne zisťovali, či žiaci čítajú a počúvajú text s porozumením. Väčšina žiakov preukázala schopnosti a zručnosti v používaní matematickej terminológie. Texty úloh chápali v písomnej aj auditívnej forme. Dokázali aplikovať osvojené poznatky, samostatne navrhovať riešenia. V procese výučby boli aktívni, pri vypracovaní úloh z učebnice a z pracovných zošitov používali správne postupy. Takmer na všetkých vyučovacích hodinách pracovali s názornými učebnými pomôckami. Učitelia uprednostňovali verbálne hodnotenie výkonov pred klasifikáciou. Žiaci takmer na polovici hodín dokázali ohodnotiť svoje výkony aj výkony spolužiakov. K slabým stránkam vyučovania patrilo sporadické využívanie didaktickej techniky a prezentácia učiva pomocou výukového programu. Pomerne málo učiteľov používalo interaktívnu tabuľu alebo videoprojektor. V organizácii vyučovania boli v malej miere podporované formy

kooperatívneho vyučovania. Stav a úroveň vyučovania a učenia sa matematiky boli na dobrej úrovni.

Výchovno-vzdelávací proces v učebných predmetoch vzdelávacej oblasti *príroda a spoločnosť* sa sledoval hospitáciami na vyučovacích hodinách *prírodovedy* a *vlastivedy*.

Hodiny boli zamerané na podnecovanie prirodzenej zvedavosti žiakov pozorovať, skúmať a objavovať. Uplatnené vyučovacie metódy v expozičnej i fixačnej fáze viedli k dosiahnutiu cieľov vyučovacích hodín. Komplexnejšie a názornejšie osvojovanie učiva podporovali učitelia využitím obrazového materiálu, máp, encyklopédií, atlasov, živých prírodnín, hornín a nerastov, fyzikálnych pomôcok, modelov a na niektorých hodinách čítaním textov z virtuálnej knižnice. Osvojené praktické návyky a zručnosti prezentovala väčšina žiakov pri triedení a určovaní prírodného materiálu. Plnenie cieľov a úroveň osvojenia poznatkov overovali učitelia riadeným rozhovorom, samostatnou prácou, testom. Rozvíjanie učebných a poznávacích kompetencií žiakov podporovali sprístupňovaním poznatkov aktivizujúcimi a hrovými metódami, využívaním poznatkov o dianí v prírode, zadávaním otázok a úloh s tvorivými možnosťami riešenia, zadávaním praktických úloh a pokusov. Žiakom umožnili pracovať v skupinách, vo dvojiciach, samostatne. Jednotlivcom i skupine poskytovali príležitosti na prezentovanie vedomostí, názorov, skúseností. Pri práci s učebnicou učili žiakov analyticky a s porozumením čítať náučný text. Pri práci s mapou viedli žiakov k definovaniu geografických objektov a k schopnosti orientovať sa na všeobecnozemepisnej mape. Dôraz kládli na presné a jasné vyjadrovanie. K pozitívnej atmosfére vyučovania prispievalo na väčšine hodín uplatňovanie priebežného motivačného verbálneho hodnotenia. Učitelia rešpektovali najmä individuálne učebné a pracovné tempo žiakov. Žiaci však riešili zväčša rovnako náročné úlohy, ich diferencovanie s ohľadom na rozdielne vzdelávacie schopnosti a zručnosti uplatňovali len na tretine vyučovacích hodín. Didaktická technika sa využívala v procese len čiastočne, IKT minimálne. Stav a úroveň vyučovania a učenia sa prírodovedy a vlastivedy boli na dobrej úrovni.

Na väčšine z vyučovacích hodín *telesnej výchovy* vzdelávacej oblasti *zdravie a pohyb* boli jasne a zrozumiteľne formulované ciele vyučovania s priebežnou kontrolou úrovne pochopenia a osvojenia základných poznatkov a cvikov. Sebadôveru žiakov posilňovali učitelia ocenením dobrých výkonov a častou pochvalou. Priaznivú športovú atmosféru vyučovania vytvárali rešpektovaním osobitostí žiakov, citlivou korekciou chýb pri cvičení, striedaním záťažových a uvoľňovacích cvičení. Zrozumiteľné sprístupňovanie poznatkov podporili názornými ukázkami, kládli dôraz na praktickú aplikáciu a správne prevedenie aktivít. Telovýchovné náradie a náčinie sa využívalo účelne. Získané poznatky vedeli žiaci použiť pri pohybových hrách, kondičných a koordinačných cvičeniach. Sociálne kompetencie rozvíjali učitelia zaraďovaním rôznych činností v tíme, vo dvojiciach a podnecovaním k vzájomnej spolupráci. Správanie jednotlivcov počas činností a súťaživých pohybových hier citlivo usmerňovali. Výkony žiakov neklasifikovali, rozvíjanie hodnotenia a sebahodnotenia podporovali v menšej miere. Stav a úroveň vyučovania a učenia sa telesnej výchovy boli na dobrej úrovni.

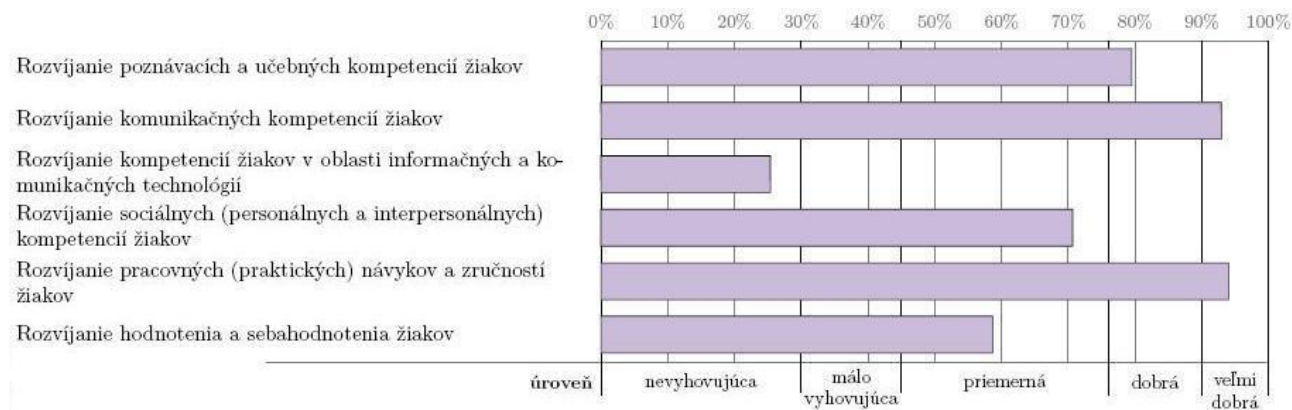
Priebeh a úroveň vyučovania učebných predmetov vzdelávacej oblasti *umenia a kultúra* sa sledovali celkovo na hodinách *hudobnej a výtvarnej výchovy*.

Dosiahnutie vytýčených cieľov vyučovacích hodín realizovali učitelia prostredníctvom funkčne zameraných hudobných a výtvarných činností. Ich splnenie overovali doplňujúcimi otázkami, neformálnym rozhovorom. Na hodinách výtvarnej výchovy efektívnym využívaním učebných pomôcok upevňovali a skvalitňovali výtvarné zručnosti žiakov, zdokonaľovali ich pozorovacie schopnosti. Viedli ich k používaniu výtvarnej terminológie. Menej aktivizovali žiakov k rozhovoru, nevytvárali im priestor na vyjadrenie vlastných pocitov. Prevažne dbali na dodržiavanie pracovných postupov a bezpečnosť pri práci. Na hodinách hudobnej výchovy sprístupňovali poznatky zrozumiteľne a veku primeraným spôsobom s využitím hudobných nástrojov, obrazového materiálu a počúvaním krátkych skladieb. Rozvíjali hudobné cítenie i zručnosti žiakov formou rytmických a intonačných cvičení aj interpretáciou piesní. Kládli dôraz na správne spevácke návyky, dýchanie,

intonáciu, rytmus, tempo a orientáciu v notovom zápise. Žiaci pracovali so záujmom, spontánne reagovali. Vokálne, inštrumentálne, percepčné a hudobno-pohybové činnosti prezentovali v skupinách, vo dvojiciach, ale aj individuálne. Vhodne volenými hudobnými hádankami, pohybovým stvárnením piesne a hrou žiakov na detských hudobných nástrojoch sa rozvíjali a zdokonaľovali ich hudobné zručnosti. Slabou stránkou vyučovania a učenia sa v oboch predmetoch bola len ojedinelá diferenciacia úloh a činností s ohľadom na rozdielne vzdelávacie schopnosti žiakov. Žiaci nevedeli ohodnotiť svoje pohybové, hudobné či výtvarné zručnosti. Stav a úroveň vyučovania a učenia sa hudobnej a výtvarnej výchovy boli na priemernej úrovni.

Stav a úroveň vyučovania a učenia sa na 1. stupni boli na dobrej úrovni (graf č.3).

Graf č. 3 Rozvíjanie kľúčových kompetencií vo vyučovaní na 1. stupni ZŠ

V 5. – 9. ročníku sa vykonalo celkom **2 121** hospitácií vo vyučovacích predmetoch vzdelávacích oblastí rámcového učebného plánu štátneho vzdelávacieho programu pre nižšie sekundárne vzdelávanie.

Priebeh a úroveň vyučovania učebných predmetov vzdelávacej oblasti *jazyk a komunikácia* sa sledovali na hodinách *slovenského jazyka a literatúry, slovenského jazyka a slovenskej literatúry, ukrajinského jazyka a literatúry, maďarského jazyka a literatúry* a na vyučovacích hodinách *anglického, nemeckého, ruského a francúzskeho jazyka*.

Pozitívny dopad na učenie sa žiakov na hodinách *slovenského jazyka a literatúry* mali zrozumiteľné oznámenie cieľov vyučovania a rozvíjanie komunikačných kompetencií. Na väčšine hodín gramatiky boli žiaci vedení k utvrdzovaniu pravopisu a gramatických pravidiel v písomnom i v ústnom prejave a na hodinách literatúry k porozumeniu literárnych textov. Pri sprístupňovaní nového učiva uplatňovali učitelia zväčša tradičné metódy, hodiny ojedinele oživilí krížovkami, burzami nápadov a niekde aj uplatnením metódy tvorivého písania. Nevenovali dostatočnú pozornosť zadávaniu diferencovaných úloh a činností. Analytické a čitateľské zručnosti žiakov prehľbovali pomocou nápoedných otázok, viedli ich k čítaniu textov s porozumením, výberu kľúčových slov a k súvislému, výstižnému ústnemu i písomnému vyjadrovaniu. K dynamickému spádu hodín výraznou mierou prispievali žiaci, ktorí prejavovali záujem o učenie, riešili úlohy zamerané na aplikáciu osvojených gramatických javov a dokázali prerozprávať obsah čítaného i počúvaného textu. Aktívne sa zapájali do diskusií, v ktorých mali možnosť vyjadriť svoje postoje a názory. Niektorí žiaci sa však vyjadrovali nesúvisle a mnohí sa do diskusie zapojili len na vyzvanie učiteľa. Na viac ako polovici vyučovacích hodín pracovali žiaci v tíme, riešili úlohy s tvorivým charakterom i úlohy vyžadujúce získanie informácií z encyklopédií a slovníkov. Málo boli zadávané úlohy na rozvoj digitálnej gramotnosti. Učitelia na hodinách ojedinele využívali dataprojektor, CD prehrávač, meotar, prezentácie na notebooku, interaktívnu tabuľu. Rozvoj hodnotiacich a sebahodnotiacich zručností žiakov nepodporovali. Stav a úroveň vyučovania a učenia sa slovenského jazyka a literatúry boli na priemernej úrovni.

Vzájomný rešpekt medzi učiteľmi a žiakmi, komunikácia v slovenskom jazyku, taktný prístup učiteľov pri odstraňovaní chýb vo výslovnosti žiakov vytvárali priaznivú atmosféru na hodinách *slovenského jazyka a slovenskej literatúry* v školách s vyučovacím jazykom národnosti. Vyučujúci didakticky správne sprístupňovali nové poznatky z morfológie a lexikológie. Viedli žiakov k súvislému vyjadrovaniu a odôvodňovaniu pravopisu, k osvojovaniu si poznatkov spoločným hľadaním správneho riešenia v písomnom i v ústnom prejave. Menší dôraz kládli na rozširovanie ich aktívnej slovnej zásoby, pomerne málo využívali ako zdroj informácií slovníky, detské časopisy. Absentovalo využívanie zvukových nahrávok so slovenským textom. Žiaci pri práci s literárnym textom vyhľadávali slová, tvorili otázky a odpovede, zostavovali osnovu, stručne reprodukovali obsah. Vyjadrovali sa na rozdielnej úrovni, súvisle voľne odpovedať na zadané otázky vedelo pomerne málo z nich, väčšina odpovedala nesúvisle alebo jednoslovné. Najmä pri situačných hrách používali len naučené vetné modely. Pracovali prevažne frontálne, niekedy samostatne, ojedinele vo dvojiciach či v skupinách. Pri práci v skupinách komunikovali medzi sebou v materinskom jazyku. Učitelia rešpektovali rozdielne pracovné tempo žiakov a čiastočne diferencovali niektoré zadania, čím vytvárali relatívne dobré podmienky najmä pre vzdelávanie začlenených žiakov. Stav a úroveň vyučovania a učenia sa slovenského jazyka a slovenskej literatúry boli na priemernej úrovni.

Na hodinách *ukrajinského jazyka a literatúry, maďarského jazyka a literatúry* vytvárali učitelia pozitívnu a priaznivú atmosféru. Spätnú väzbu na kontrolu porozumenia a osvojenia učiva zabezpečovali riadeným rozhovorom, zadávaním kontrolných otázok a prezentáciou výsledkov činností žiakov. Uplatňovali najmä frontálny spôsob vyučovania, ojedinele podporovali rozvíjanie sociálnych kompetencií žiakov zaraďovaním kooperatívnych foriem vyučovania. Literárne a gramatické učivo sprístupňovali zrozumiteľným spôsobom, zväčša bez využitia didaktickej techniky. Sporadicky zadávali úlohy vyžadujúce získavanie dát a informácií z iných dostupných textových zdrojov. Diferenciáciu úloh a činností uplatňovali len smerom k začleneným žiakom, rešpektovali však individuálne učebné a pracovné tempo jednotlivých žiakov. Viedli ich k aktívnemu ústnemu vyjadrovaniu, k používaniu odbornej terminológie pri literárno-historických údajoch a k čítaniu s porozumením pred analýzou umeleckých textov. Žiaci prejavovali záujem o učenie, aktívne sa vyjadrovali, chápali obsah písaného textu. Učitelia menej uplatňovali hodnotenie klasifikáciou, väčšinou slovné povzbudzovali a motivovali žiakov k práci, málokedy ich zapájali do hodnotiaceho procesu. Stav a úroveň vyučovania a učenia sa jazyka národnosti a literatúry boli na priemernej úrovni.

Učitelia *cudzích jazykov (anglický, nemecký, ruský a francúzsky jazyk)* v úvodnej časti hodín informovali žiakov o cieľoch vyučovania a plánovaných činnostiach. Pochopenie a osvojovanie poznatkov overovali priebežne i v závere hodín. Dôraz kládli na fixovanie správnych výrazov, základných fráz, gramatických javov vo vyjadrovaní žiakov a na rozširovanie aktívnej slovnej zásoby. Vhodným výberom aplikačných cvičení, praktických úloh k učebnej téme viedli žiakov k čítaniu a k počúvaniu s porozumením, chápaniu obsahu textu a rozvíjaniu správnych predstáv a postupov pri činnostiach. Citlivo korigovali chyby v ich ústnom aj písomnom prejave. Do procesu často zaraďovali dialogické metódy hrania rolí, zadávali úlohy, ktoré vyžadovali získanie dát alebo informácií z učebnice, pracovného zošita, kartičiek. Na hodinách často využívali didaktickú techniku, zvukové nahrávky na podporu počúvania s porozumením. Učitelia nemeckého jazyka sa viac venovali rozvíjaniu lingvistickej spôsobilosti žiakov. Málokedy využívali autentické texty, preberané učivo mohli žiaci ojedinele aplikovať v modelových situačných cvičeniach. Na hodinách cudzích jazykov vedeli žiaci väčšinou pracovať vo dvojiciach a v skupinách, vzájomne si radiť pri tvorení rôznych komunikačných situácií. Osvojené praktické zručnosti a vedomosti aplikovali používaním správnych postupov pri preklade textu z učebnice, z vypočutej nahrávky, pri tvorení situačných dialógov a pri riešení tvorivých úloh zameraných na rozvoj porozumenia. Päťina žiakov reagovala na otázky učiteľov veľmi stručne, ich ústny prejav bol málo rozvinutý, jeho plynulosť obmedzovala nedostatočne osvojená aktívna slovná zásoba. Zvolené metódy a formy práce nedávali

všetkým žiakom dostatočný priestor na rozvoj ich hodnotiacich zručností. Učitelia na väčšine hodín uplatňovali priebežné verbálne hodnotenie. Nedostatočne využívali podporu výukových programov pre cudzie jazyky k rozvíjaniu digitálnej gramotnosti žiakov. Stav a úroveň vyučovania a učenia sa cudzích jazykov boli na dobrej úrovni.

Stav a úroveň vyučovania a učenia sa predmetov vzdelávacej oblasti *matematika a práca s informáciami* sa sledovali na vyučovacích hodinách v predmete *matematika*.

K silným stránkam vyučovania patrilo rozvíjanie pracovných návykov a zručností žiakov. Učitelia sprístupňovali učivo v logickom slede od jednoduchého k zložitému. Úroveň pochopenia a osvojenia základných poznatkov učebnej témy a splnenie cieľa hodiny zisťovali prostredníctvom spätnej väzby. Na hodinách prevládali frontálne formy práce, niektorí učitelia začlenili do procesu aj aktivity zamerané na rozvíjanie sociálnych zručností prostredníctvom vzájomnej komunikácie žiakov vo dvojiciach alebo v skupinách. Pri výklade nabádali žiakov ku kooperácii, viedli ich k používaniu správnych postupov pri riešení príkladov. Vyžadovali uplatňovanie matematickej symboliky a odbornej terminológie, podnecovali k súvislému a k výstižnému ústnemu vyjadrovaniu sa, k vysvetľovaniu obsahu slovných úloh a k zdôvodňovaniu výsledkov činnosti. Praktickú aplikáciu poznatkov podporovali najmä v geometrii využívaním názorných učebných pomôcok. Žiaci chápali slovné úlohy a matematické zápisy, riešenia príkladov komentovali, ale pri zdôvodňovaní postupov, vyvodzovaní záverov a pri riešení zložitejších úloh potrebovali pomoc učiteľov. Pri precvičovaní nového učiva vyučujúci ojedinele diferencovali úlohy s ohľadom na rozdielne schopnosti žiakov. Pri samostatnej práci sa venovali žiakom aj individuálne, rešpektovali ich učebné a pracovné tempo. Názornosť vyučovania bola podporovaná iba na niektorých hodinách uplatnením notebooku, dataprojektoru, interaktívnej tabule, edukačného programu. Učitelia pomerne málo podnecovali žiakov k sebareflexii a k hodnoteniu výkonov spolužiakov, hodnotenie klasifikáciou väčšinou neuplatňovali. Stav a úroveň vyučovania a učenia sa matematiky boli na priemernej úrovni.

Výchovno-vzdelávací proces v učebných predmetoch vzdelávacej oblasti *človek a príroda* sa sledoval hospitáciami na hodinách *chémie, fyziky, biológie/prírodopisu*.

Vyučovacie hodiny splnili očakávané ciele, ich priebeh bol dynamický, zameraný na vzbudenie a rozvíjanie záujmu žiakov o učenie. Ciele vyučovania boli prevažne jasne formulované, stimulujúce otázky aktivizovali žiakov a zabezpečovali spätnú väzbu. Učitelia rešpektovali individuálne pracovné tempo žiakov pri riešení úloh. Menej zadávali úlohy s rozdielnou náročnosťou s ohľadom na ich vzdelávacie schopnosti a zručnosti. Využívali podnetné metódy a formy práce, ktoré viedli žiakov k sústredenosti a k pohotovosti. Ojedinele realizované vyučovacie hodiny v odborných učebniach a v multimedialnej učebni s prezentáciou nového učiva v programe PowerPoint boli názorné a zaujímavé. Sprístupňovanie a objasňovanie prírodných zákonitostí realizovali prostredníctvom demonštračných pokusov, názorných učebných pomôcok. Jednoduchými žiackymi pokusmi posilňovali schopnosť cielene experimentovať, analyzovať záznamy z meraní a formulovať závery. Silnou stránkou vyučovania bolo rozvíjanie praktických návykov a zručností, rovnako ako vedenie žiakov k dodržiavaniu pravidiel bezpečnosti a ochrany zdravia. Učitelia podnecovali žiakov k získavaniu informácií z učebnice, kníh, odborných textov, niekde aj z filmov a z nesúvislých zdrojov, ako sú grafy, tabuľky, schémy. Žiaci prezentovali osvojené zručnosti pri vyhľadávaní, triedení a spracovávaní informácií. Vedeli tvoriť závery z realizovaných demonštračných pokusov, poznali logické súvislosti. Chápali obsah textu v písomnej aj v obrazovej podobe. Svoje poznatky a zručnosti preukazovali na primeranej úrovni, vyjadrovali sa zrozumiteľne, v diskusii vecne správne argumentovali. Dobré komunikačné kompetencie preukazovali najmä žiaci vyšších ročníkov pri prednese pripravených referátov, pričom niektoré doplnili aj prezentáciami v PowerPointe. Priebežným verbálnym hodnotením motivovali žiakov k napredovaniu v učení, sporadicky uplatňovali klasifikáciu. Na viac ako polovicu vyučovacích hodín mohli žiaci pracovať v skupinách alebo vo dvojiciach a hodnotiť činnosť spolužiakov. Pomerne málo využívali učitelia na hodinách didaktickú a výpočtovú

techniku. Rovnako málo pozornosti venovali rozvíjaniu sebahodnotiacich zručností žiakov. Stav a úroveň vyučovania a učenia sa chémie, fyziky, biológie/prírodopisu boli na dobrej úrovni.

Priebeh a úroveň vyučovania učebných predmetov vzdelávacej oblasti *človek a spoločnosť* sa sledovali na hodinách *dejepisu, občianskej náuky/občianskej výchovy, geografie/zemepisu*.

K silným stránkam vyučovania patrilo využívanie medzipredmetových vzťahov. Hodiny sa vyznačovali jasným definovaním cieľov vyučovania s očakávanými výsledkami, navodením priaznivej atmosféry a premysleným didaktickým postupom pri sprístupňovaní učiva. Učitelia vytvárali dostatočný priestor pre rozvoj učebných a poznávacích spôsobilostí žiakov. Činnosti s mapou a atlasom zaradovali prevažne do všetkých etáp vyučovacej hodiny. Pri práci s textom kládli dôraz na správne zaradovanie udalostí a javov, hľadanie súvislostí medzi minulosťou a prítomnosťou, na vytváranie národného cítenia a vzťahu k regiónu. Úroveň pochopenia a osvojenia poznatkov zisťovali priebežnou i záverečnou spätnou väzbou. Väčšinou sa však uspokojili len s krátkou, niekedy aj jednoslovnou odpoveďou. V plnej miere rešpektovali učebné a pracovné tempo žiakov, ojedinele diferencovali úlohy s ohľadom na ich rozdielne schopnosti. Na hodinách prevládala frontálna činnosť a samostatná práca nad kooperatívnymi formami vyučovania. Absentovalo zadávanie problémových a tvorivých úloh. Na niektorých hodinách nedostatočná rôznorodosť uplatnených vyučovacích foriem a metód práce, sporadické využívanie didaktickej techniky sa prejavili v čiastočnej pasivite žiakov, v neschopnosti samostatne tvoriť závery. Učitelia ich menej nabádali k sebareflexii a k hodnoteniu spolužiakových výkonov, žiaci len zriedka dokázali tieto spôsobilosti prezentovať. K slabším stránkam vyučovania patrilo aj využívanie výukových programov a celkovo získavanie informácií pri práci s počítačom. Stav a úroveň vyučovania a učenia sa dejepisu, geografie/zemepisu a občianskej náuky/občianskej výchovy boli na priemernej úrovni.

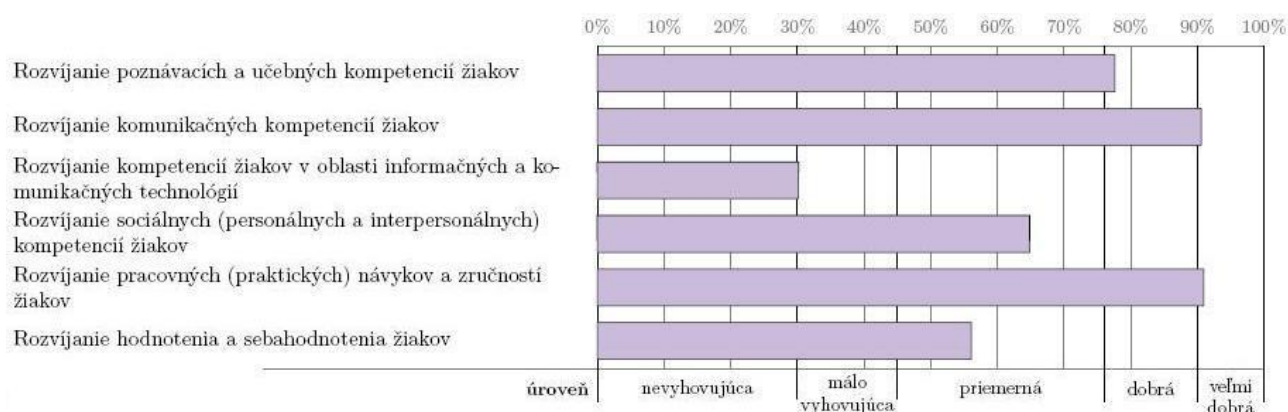
K dosiahnutiu splnenia formulovaných cieľov vyučovania na hodinách *výtvarnej a hudobnej výchovy* predmetov vzdelávacej oblasti *umenie a kultúra* prispievala veku primeraná obsahová voľba námetov a ich nadväznosť na predchádzajúce skúsenosti a poznatky žiakov. Úroveň osvojenia teoretických tém či piesňového repertoáru zisťovali učitelia spätnou väzbou pomocou vhodne formulovaných otázok. Viedli žiakov k aktívnemu výtvarnému, hudobnému, pohybovému a ústnemu vyjadrovaniu. Na hodinách výtvarnej výchovy motivovali žiakov k tvorivým činnostiam, pomáhali im objavovať zákonitosti a postupnosť výtvarného stvárňovania skutočnosti kresliarskymi a maliarskymi zobrazovacími prostriedkami. Prevažne zadávali rovnaké úlohy, občas diferencovali výber techniky vzhľadom na špeciálne vzdelávacie potreby žiakov so ŠVVP. Informácie k poznávaniu a k podpore výtvarno-grafických predstáv získavali žiaci z obrazových zdrojov, hlavne z reprodukcí umelcov, ukážok prác, písomných návodov a prezentácií. Rozmanité názorné učebné pomôcky a didaktickú techniku uplatňovali učitelia aj na hodinách hudobnej výchovy. Pri nácviku piesní využívali reprodukcii nahrávok, menej vlastnú hru na hudobný nástroj. Na niektorých hodinách nebol obsah preberaných učebných tém v súlade s učebnými osnovami a požiadavkami na vedomosti a hudobné zručnosti žiakov. Viaceré hodiny mali len náukový charakter bez realizovania hudobných činností samotnými žiakmi. K negatívam niektorých hodín patrili aj nesprávne zvolené postupy pri práci, zlý technický stav hudobných nástrojov a na menšej časti hodín nedisciplinované správanie žiakov. Väčšinou však boli žiaci na hodinách výchovných predmetov aktívni, zapájali sa do diskusie o zadaných témach. V menšej miere bola uplatňovaná práca vo dvojiciach alebo v skupinách. Hodnotenie klasifikáciou absentovalo. Vytváranie príležitostí hodnotiť vlastné výkony a pokroky v učení, rovnako aj rozvíjanie kompetencií v oblasti IKT na vyučovaní, absentovali. Stav a úroveň vyučovania a učenia sa výtvarnej výchovy a hudobnej výchovy boli na priemernej úrovni.

Jasným formulovaním cieľov vyučovania na hodinách *telesnej výchovy, telesnej a športovej výchovy* predmetov vzdelávacej oblasti *zdravie a pohyb* motivovali učitelia žiakov k potrebe dosiahnuť dobrý výkon. Plnenie očakávaných výsledkov overovali v priebehu celého telovýchovného procesu. Účelným využívaním náčinia, náradia a učebných pomôcok podporovali

rozvíjanie poznávacích a učebných kompetencií žiakov. Striedali rôzne formy práce, pričom dbali na ich primeranú fyziologickú účinnosť. Viedli žiakov k tímovej práci s podporou vzájomnej komunikácie a spolupráce pri cvičení vo dvojiciach alebo v skupinách. Poskytli im príležitosť na vytváranie celoživotných návykov pre pohybové a športové aktivity. Žiaci boli aktívni, spontánne sa zaujímali o cvičenie a predviedli obratnosť pri pohybových činnostiach i pri športových hrách. Boli schopní stručne vyjadriť podstatu nacvičovaných pohybových činností a vyjadriť vlastné pocity z cvičenia s primeraným použitím telovýchovných termínov. Učitelia priebežným verbálnym hodnotením oceňovali pokroky žiakov. Menej uplatňovali diferenciaciu činností vzhľadom na rozdiely v individuálnych schopnostiach. Výkony hodnotili prevažne slovne, hodnotenie klasifikáciou sa vyskytovalo len ojedinele. Stav a úroveň vyučovania a učenia sa telesnej výchovy a telesnej a športovej výchovy boli na dobrej úrovni.

Stav a úroveň vyučovania a učenia sa na 2. stupni boli na priemernej úrovni (graf č. 4).

Graf č. 4 Rozvíjanie kľúčových kompetencií vo vyučovaní na 2. stupni ZŠ

Iné zistenia

Zriaďovacia listina 1 školy v Trnavskom kraji bola vydaná v rozpore so všeobecne záväzným právnym predpisom.

Záver

Silnou stránkou v oblasti riadenia škôl bolo realizovanie záujmovej činnosti žiakov a zabezpečenie funkčného systému výchovného poradenstva. Väčšina škôl sa vyznačovala vytváraním príjemného, motivujúceho prostredia pre žiakov i pedagogických a odborných zamestnancov. Štruktúra a úroveň vypracovania školských vzdelávacích programov zodpovedali stanoveným požiadavkám školského zákona. Zadefinované vlastné ciele výchovy a vzdelávania boli reálne, korešpondovali s podmienkami a možnosťami škôl. Zistené nedostatky v školských vzdelávacích programoch sa týkali hlavne učebného plánu, zapracovania obsahových a výkonových štandardov do učebných osnov, zapracovania prierezových tém a spôsobu ich realizácie vo vyučovaní. Riadenie školy malo celkovo dobrú úroveň, ojedinele sa vyskytli nedostatky vo vydaných rozhodnutiach riaditeľom školy, vo vedení pedagogickej a ďalšej dokumentácie súvisiacej s organizáciou a riadením školy. Najslabšou stránkou pedagogického riadenia bol vnútorný systém kontroly a hodnotenia. Riaditelia škôl nevyužívali dôsledne zistenia z kontrolnej činnosti na zlepšenie výchovno-vzdelávacej práce. Väčšinou podporovali odborný rast učiteľov, mali vypracovaný plán kontinuálneho vzdelávania pedagogických a odborných zamestnancov i osobné plány profesijného rastu pedagógov. Poradné a metodické orgány boli zriadené na všetkých školách, niekde neplnili dostatočne svoju kontrolnú a hodnotiacu funkciu poradného orgánu. Priestorové a materiálno-technické podmienky umožňovali školám realizovať ciele stanovené v školských vzdelávacích programoch. Približne 50 % škôl nedisponovalo učebnicami a učebnými textami schválenými ministerstvom školstva pre ročníky, v ktorých sa realizovalo vzdelávanie podľa školských vzdelávacích programov. V školách mali dostatok funkčnej

didaktickej techniky, ale učitelia ju vo výchovno-vzdelávacom procese uplatňovali zriedkakedy. Počítačové učebne sa využívali zväčša na vyučovanie informatiky, v ostatných predmetoch sporadicky, podpora rozvoja digitálnej gramotnosti žiakov viazla. Učebnými pomôckami bola vybavená väčšina škôl. Približne v štvrtine z nich boli zastarané, chýbali najmä pomôcky pre vyučovania chémie. Silnou stránkou škôl bolo zabezpečenie organizácie práce a bezpečnosť prevádzky.

K pozitívnym stránkam výchovno-vzdelávacieho procesu na 1. a 2. stupni patrilo vytváranie priaznivej pracovnej atmosféry rešpektovaním osobnosti žiaka, posilňovaním jeho sebadôvery pochvalou a citlivým hodnotením. Učitelia podnecovali žiakov k súvislému ústnemu aj písomnému vyjadrovaniu, dbali na používanie odbornej terminológie a kultúru prejavu. Menej zohľadňovali rozdielne vzdelávacie potreby a učebný štýl žiakov diferencovaním úloh a činností, viac pozornosti venovali rešpektovaniu ich individuálneho učebného a pracovného tempa. Rozvíjanie kľúčových kompetencií žiakov v procese výchovy a vzdelávania v porovnaní s predchádzajúcim školským rokom bolo v niektorých oblastiach cielenejšie. Vyučujúci kládli dôraz na rozvíjanie komunikačných kompetencií žiakov ich vedením k čítaniu a k počúvaniu s porozumením, k aktívnemu vyjadrovaniu a k prezentovaniu osvojených poznatkov. Pri rozvíjaní poznávacích a učebných kompetencií sa sústredili na vystihnúť najdôležitejších faktov nového učiva, s dôrazom na jeho praktickú aplikáciu. Pracovné návyky a zručnosti žiakov rozvíjali v procese v porovnaní so zisteniami v minulom školskom roku podstatne zreteľnejšie. Názornosť vyučovania zabezpečovali využívaním rozmanitých učebných pomôcok, niekde zastarané pomôcky nahrádzali i svojpomocne zhotovenými, nie vždy umožnili žiakom so zdravotným znevýhodnením pracovať s vhodnými kompenzačnými pomôckami. Systematické rozvíjanie sociálnych kompetencií vo vyučovaní oslaboval nedostatok vytvorených príležitostí k sebareflexii, k prežívaniu pocitu z úspešne vykonanej činnosti a k hodnoteniu výkonov spolužiakov. Menej dôrazu kládli učitelia na striedanie frontálnych a individualizovaných foriem učenia sa so skupinovými formami, pri ktorých sa žiaci učili spolupracovať a pracovať v tíme. Rozvíjanie kompetencií v oblasti IKT sa oproti minulému školskému roku zlepšilo, avšak v porovnaní s rozvíjaním ostatných kľúčových kompetencií vo vyučovaní naďalej zaostávalo. Učitelia na oživenie vyučovacej hodiny častejšie uplatňovali počítačovú prezentáciu učiva v programe PowerPoint. Úlohy na získanie a vyhľadávanie informácií a dát z internetu zadávali žiakom zväčša len na domácu prípravu.

Výrazne pozitívne zistenia

- stanovenie vlastných cieľov výchovy a vzdelávania v školských vzdelávacích programoch
- zapájanie žiakov do školských a mimoškolských aktivít
- zabezpečenie funkčného výchovného poradenstva
- zaistenie bezpečnosti a ochrany zdravia žiakov pri výchovno-vzdelávacej činnosti
- vytváranie priaznivej pracovnej atmosféry

Oblasti vyžadujúce zlepšenie

- vnútorný systém kontroly a hodnotenia
- zapracovanie výkonových a obsahových štandardov do učebných osnôv
- činnosť metodických orgánov
- vybavenie škôl učebnicami
- zabezpečenie bezbariérového vstupného priestoru pre žiakov so zdravotným znevýhodnením
- využívanie didaktickej techniky a IKT vo vyučovacom procese
- rozvíjanie sociálnych kompetencií žiakov
- uplatňovanie diferenciácie úloh a činností s ohľadom na rozdielne vzdelávacie schopnosti a zručnosti žiakov

Opatrenia na odstránenie zistených nedostatkov

Na odstránenie nedostatkov vyplývajúcich z inšpekčných zistení uložila Štátna školská inšpekcia kontrolovaným subjektom **373 odporúčaní**, ktoré v prevažnej miere smerovali v oblasti pedagogického riadenia ku skvalitneniu vnútorného kontrolného systému a hodnotenia, k práci metodických orgánov a k vedeniu pedagogickej dokumentácie. V oblasti podmienok výchovy a vzdelávania viedli odporúčania k odstráneniu negatívnych zistení súvisiacich s nesystematickým rozvíjaním informačno-komunikačných a sociálnych kompetencií žiakov vo výchovno-vzdelávacom procese. Ďalšie uplatnené odporúčania sa týkali vypracovania systémových aktivít k prevencii šikanovania a agresivity žiakov. Na odstránenie negatívnych zistení v oblasti riadenia školy, podmienok výchovy a vzdelávania a vo výchovno-vzdelávacom procese **uložila** riaditeľom sledovaných škôl **prijat'** v stanovenom termíne konkrétne **opatrenia**. Riaditeľom viacerých kontrolovaných subjektov **uložila 129 opatrení** zameraných na odstránenie chýb v školských vzdelávacích programoch (doplnenie chýbajúcich častí, vypracovanie poznámok k učebnému plánu, využitie disponibilných hodín, zaradenie prierezových tém). Viaceré uložené opatrenia sa týkali činnosti metodických orgánov a plnenia učebných osnov. Ďalšie opatrenia školy viedli k odstráneniu negatív v oblasti riadiacej práce riaditeľa (vo vydaných rozhodnutiach, vo vedení pedagogickej dokumentácie, v organizovaní mimoškolských aktivít, vo vzdelávaní žiakov so ŠVVP), v organizácii výchovno-vzdelávacej činnosti (nedodržovanie stanoveného počtu žiakov pri delení na skupiny, v triedach pre žiakov so ŠVVP a v oddeleniach ŠKD), v rozvrhoch hodín (nedodržanie dĺžky vyučovacej hodiny, prestávok) a v dodržiavaní pokynov na hodnotenie a klasifikáciu žiakov (klasifikácia predmetov náboženská výchova a etická výchova a používanie nepovolených stupňov klasifikácie). Riaditeľom 6 škôl **uložila záväzné pokyny**, ktoré smerovali k odstráneniu nedostatkov vo vzdelávaní žiakov so ŠVVP, v spôsobe hodnotenia výchovných predmetov na 2. stupni, v dodržiavaní počtu vyučovacích hodín v 3. a 4. ročníku, vo vyučovaní povinného predmetu technická výchova v 8. a 9. ročníku podľa učebného plánu, vo vydávaní vysvedčení žiakom 1. – 9. ročníka ZŠ za 1. polrok školského roka. Zriaďovateľom 2 škôl bolo zaslané **upozornenie** na porušenie právnych predpisov vo veci vymenovania riaditeľa školy, ktorý nespĺňal kvalifikačné a odborné predpoklady.

Odporúčania a podnety

Riaditeľom základných škôl

- zefektívniť vnútorný kontrolný systém, analyzovať zistenia a prijímať opatrenia na odstránenie nedostatkov
- skvalitniť činnosť metodických orgánov
- informovať a pravidelne sa oboznamovať s aktuálnymi zmenami vo všeobecne záväzných právnych a rezortných predpisoch
- zabezpečiť systematické využívanie didaktickej techniky a IKT vo výchovno-vzdelávacom procese

Zriaďovateľom

- skvalitniť poskytovanie odbornej a poradenskej činnosti školám
- organizovať odborné stretnutia riaditeľov škôl, zabezpečovať výklad všeobecne záväzných právnych a rezortných predpisov
- inovovať materiálno-technické vybavenie škôl

Ministerstvu školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky

- zabezpečiť distribúciu chýbajúcich učebníc
- aktualizovať pravidelne a priebežne sieť základných škôl, školských zariadení
- uverejniť súbor vzorov základnej pedagogickej dokumentácie a súbor písomností, podľa ktorých škola a školské zariadenie vydávajú rozhodnutia a verejné listiny

- vydať metodické usmernenie k vedeniu pedagogickej dokumentácie v školách s vyučovacím jazykom ukrajinským
- upraviť v metodickom pokyne na hodnotenie a klasifikáciu žiakov základnej školy štyri stupne slovného hodnotenia na päť

Metodicko-pedagogickému centru

- zamerať vzdelávanie učiteľov na oblasť rozvíjania kľúčových kompetencií žiakov

Štátnemu pedagogickému ústavu

- organizovať odborné semináre pre vedúcich metodických orgánov a semináre k technike tvorby učebných osnov jednotlivých predmetov
- vytvárať a sprístupniť centrálnu sieť edukačných programov pre jednotlivé vyučovacie predmety